

Til politiske ledelse, Olje- og energidepartementet

Vår dato

28.11.23

Kopi

Klima- og miljødepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet

Finansdepartementet

Nærings- og fiskeridepartementet

Krisen i strømmettet

Den 6. oktober 2023 sendte nettselskapet Elvia ut en pressemelding hvor det heter at de har fått beskjed fra Statnett om at det er fullt i transmisjonsnettet og "at det ikke er kapasitet til nytt forbruk i Oslo, Østfold og Akershus før i 2030-35", noe som "... gjelder både etablert og ny næring og industri"¹.

Dagen etter skrev Varden (Telemark-Vestfold) på lederplass at "... strømmettet vi har i dag er fullt, ifølge nettselskapet Lede, og det er for lite overføringskapasitet fra der kraften kommer fra til der den skal brukes".²

Innenfor Områdeplan Nord, som består av Nordre Nordland, Troms og Finnmark, har Statnett mottatt forespørsler som tilsvarer det dobbelte av dagens forbruk. Statnett har så langt i år måtte si nei til over 40 søknader om strømtilkoblinger. NRK kunne i november melde, basert på en pressemelding fra NVE om en kartlegging av Finnmark, at "sjølv med ei kraftig oppgradering av nettet i nord, er ikkje det nok plass til alle"³.

Alle disse oppslagene er en bekreftelse av det Statnett også forteller i sine områdeplaner fra 2023⁴, nemlig at i et økende antall regioner er transmisjonsnettet fullt.

¹ <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/18007258/fullt-i-stromnettet-pa-ostlandet-frem-til-2035?publisherId=17847555&lang=no>

² <https://www.varden.no/meninger/i/WR54Wj/ja-vi-har-en-kraftkrise-og-derfor-bli-den-verre-etter-valget>

³ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/langt-fleire-kraftprosjekt-enn-det-er-plass-til-i-straumnettet-1.16649273>

⁴ <https://www.statnett.no/for-aktorer-i-kraftbransjen/planer-og-analyser/omradeplaner/>

Solberg-regjeringen satte i 2021 ned Strømnett-utvalget⁵ for å se på hvordan man kunne bygge mer nett raskere. Rapporten "Nett i tide" ble levert juni 2022⁶ og det ble gjort et stort og viktig arbeid med å identifisere små og store tiltak for mer nett. "Nett i tide" ble fulgt opp av den sittende regjeringen med en handlingsplan for raskere bygging og bedre utnyttelse av nettet, lagt fram april 2023⁷.

Blant forslagene som ligger i handlingsplanen er

- Øke grensen for meldeplikt for nye 132 kV kraftledninger, slik at ledninger mellom 15 km og 50 km kan gå rett på konsesjonsøknad.
- Hurtigsporet for konsesjonsbehandling av enkle og godt forberedte saker videreutvikles og tydeliggjøres, slik at slike saker tas til behandling og avklares raskt.
- Økte midler til bemanning

Dette er gode grep, men det er langt fra nok. Det er en kritisk situasjon i store deler av landet, og denne situasjonen krever tøffere og mer virkningsfulle mottiltak fra regjeringen. Målet må være å få koblet på langt flere kunder og produsenter enn det man klarer i dag.

Fornybar Norge mener derfor regjeringen må legge fram en krisepakke for mer nett og bedre utnyttelse av dagens nett. Vi trenger tiltak med større effekt enn det vi har sett til nå.

En slik pakke bør minst inneholder disse tiltakene:

- **Raskere saksbehandling av nettsaker:** Det kan i dag ta 12-15 år å få planlagt og bygget en såkalt transmisjonsnettløse (hovedlinje i nettet). Saksbehandlingstiden er hovedårsaken til tidsbruken. EU innfører nå akselerasjonsområder med maks saksbehandlingstid på ett år. Hovedregelen i Norge bør være maksimalt tre års saksbehandlingstid for de største sakene, med tydelige frister for delprosessene i konsesjonsbehandlingen, og for både NVE, OED og utbyggere. Ordningen med hurtigspor må utvides i samarbeid med næringen, slik at saksbehandlingstiden fortsetter å gå ned. Det bør gis en tidsfrist for når bruken av pdf-format i konsesjonsøknader til NVE skal være avviklet.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/oed/pressemeldinger/2021/03221/id2860399/>

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/9dabbb7fb58e4bb297f4388696570460/no/pdfs/nou202220220006000dddpdfs.pdf>

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-legger-fram-handlingsplan-for-raskere-nettutbygging-og-bedre-utnyttelse-av-nettet/id2972113/>

- **Bygge nett tidligere:** Statnett er i gang med å bygge nytt og oppgradere eksisterende nett fra 300 til 400 kV, noe som krever betydelige reinvesteringer hos de regionale nettselskapene når nettet må oppgraderes fra 66 kV til 132 kV. Et økende antall nye kunder bidrar samtidig til å øke nettterspørselen regionalt. I sum betyr dette at de regionale nettselskapene må reinvestere nettet lenge før de hadde planlagt. I dag blir imidlertid nettselskapene straffet økonomisk for å reinvestere for tidlig. Fornybar Norge mener reglene må endres slik at selskapene ikke taper penger på slike nødvendige reinvesteringer.
- **Unngå kraftig økning av nettleien:** Utbygging av nett finansieres av kundene gjennom nettleien. Med tanke på hvor mye nett som skal bygges framover kommer nettleien i en periode til å økes betydelig for dagens kunder. Det vil gi mange forbrukere overraskende og uventede store økninger i nettleia. Fornybar Norge mener regjeringen må opprette en tilskuddsordning for bygging og oppgradering av nett, for å skjerme dagens kunder for økte utgifter som følge av elektrifiseringen.
- **Bedre utnyttelse av dagens nett gjennom ny KILE-ordning:** Fram til nå har nettselskapene hatt høye sikkerhetsmarginer i nettet for å kunne opprettholde forsyningssikkerheten. Det har gitt en svært høy oppetid, men samtidig mye ledig kapasitet i perioder hvor det ikke er kaldt vær og høyt forbruk, eller feil på linjen. Selskapene har selv et eget ansvar for - og mulighet til - å finne metoder for å utnytte nettet bedre enn i dag. Samtidig har også reguleringen noe å si. I dag stimuleres selskapene til å kjøre nettet med svært høye sikkerhetsmarginer, gjennom at avbrudd straffes hardt økonomisk. Det er derfor behov for å gå gjennom og justere dagens KILE-ordning.
- **Vanlig forbruk må defineres nå.** I dag finnes det ingen god definisjon for hva som er "vanlig forbruk". En slik definisjon bør lages i dialog med bransjen. Definisjonen er viktig av to årsaker. For det første fordi "vanlig forbruk" ikke trenger å stå i kø for å få tilknytning. For det andre fordi Statnett ikke trenger å bruke saksbehandlingstid og -kapasitet på "vanlig forbruk". NVE har begynt å anvende 1 MW som en slik grense. Det er en veldig streng definisjon, fordi det betyr at større sykehus, skoler og aldersboliger må stå i kø hos Statnett, noe som ikke burde være nødvendig.

- **Digitalisering og utveksling av data:** Det ligger store muligheter for smartere styring av nettet, og dermed for å frigjøre mer nett. Dette gir rom for flere kunder på eksisterende nett, framfor å alltid bygge nytt. Målinger utført over to år av Heimdall Power viser at det er trygt å overføre høyere effekt enn normalt 90 prosent av tiden. 60 prosent av tiden kan man belaste en linje med minst 25 prosent høyere effekt, og 30 prosent av tiden kan man belaste med over 50 prosent høyere effekt⁸. Dette kan selskapene selv ta initiativ til å utforske mulighetene i. Samtidig krever en god utnyttelse av strømmettet at nettselskapene også har tilgang til hverandres data. Derfor bør Elbits styrkes, og det haster med å få RME til å ferdigstille en metode for bedre utveksling av data.

Statnett har sluttet å innvilge tilknytning på vilkår, siden utkobling skjer manuelt og dermed er blitt for kompleks å håndtere. Statnett må derfor prioritere opp arbeidet med å automatisere systemvern, slik at flere virksomheter kan få tilkobling på vilkår, noe som vil gi flere virksomheter raskere tilknytning til nettet.

- **Frigjøre kapasitet:** Nesten 50 TWh elektrisitet brukes til oppvarming av bygg i Norge hvert år. Det er mulig å frigjøre mye av denne elektrisiteten – og dermed frigjøre nettkapasiteten som trengs for å overføre denne strømmen – ved å innføre strengere krav om vannbåren varme ("energifleksibile varmesystemer") i nybygg⁹. ENOVA/Husbanken bør gis midler til å støtte omlegging til vannbåren varme i eksisterende næringsbygg, offentlige bygg og boliger, slik at disse har mulighet til å koble seg på infrastruktur for fjernvarme. Enovas ordninger med støtte til kjøp og montering av varmepumper, solceller og styringssystemer i hjem må gjøres mer kjent og økes. Enova må få midler og mandat til å gi støtte til batterier i forbindelse med for eksempel sol på bygg og hurtigladestasjoner.

Vennlig hilsen

Åslaug Haga

Administrerende direktør, Fornybar Norge

⁸ <https://www.tu.no/artikler/overvakning-kan-gi-bedre-utnyttelse-av-stromnettet/516664>

⁹ I dag er det bare krav til energifleksibel oppvarming i bygg over 1000 kvadratmeter. Denne grensen bør senkes til 500 kvadratmeter. I tillegg bør selve kravet til at energifleksibile varmesystemer skal dekke minimum 60 prosent av en bygnings oppvarmingsbehov, økes til minimum 80 prosent.